

MATES

MULTI AGENCY TRAINING EXIT STRATEGIES
FOR RADICALIZED YOUTH

EUROPEAN COMMISSION

DIRECTORATE-GENERAL
MIGRATION AND HOME
AFFAIRS

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

*Koordineeritud strateegiad
sidemete katkestamiseks
tingimisi vabastamise
korral*

MITMEOSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MOODULI LÄBIMISE HINNANGULINE AEG: 1 TUND, 15 MINUTIT

MITMEOSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

| *Koordineeritud strateegiad sidemete katkestamiseks*

SISUKORD

ÜLEVAADE	5
OSA 1 STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE	6 - 16
OSA 2 MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID	17 - 34
OSA 3 TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE	35 - 75
LISAMATERJALID JA KASUTATUD KIRJANDUS	76 – 79

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD: PEATÜKI ÜLEVAADE

Mitmeosalise koostööl põhinev meetod kujutab endast paljulubavat töösuunda radikaliseerunud noortega tegelemisel, toetades õigussüsteemi sattunud noorte deradikaliseerimist ja ühiskonda taasintegreerimist.

Selline meetod võib toetada üleminekut vanglast tagasi kogukonda, samuti pakkuda raamistust ühiskondlikult kasuliku tööna määratud karistuse puhul.

See peatükk käsitleb vangla ja tingimisi vabastamise ainulaadsust sekkumise kontekstis, samuti sellega seotud raskusi. Seejärel võetakse vaatluse alla koostöö kui toimingute võrgustik sekkumiseks tingimisi vabastamise ajal, pöörates erilist tähelepanu sellele, kuidas rakendada mitme osalise koostööl põhinevat meetodit tingimisi vabastatud radikaliseerunud noorte puhul.

Selle peatüki lõpuni lugenul on hea ülevaade:

- sellest, kuidas vanglad ja vangistamine mõjutavad sekkumisvõimalusi radikaliseerunud noorte puhul;
- tingimisi vabastamisest kui „kulissist” tõhusa sekkumise rakendamiseks radikaliseerunud noorte puhul;
- sellest, mida mitme osalise koostööl põhinev meetod endast kujutab ning kuidas seda kasutada deradikaliseerimisel ja ühiskonda integreerimisel;
- mitmete toimijate, sealhulgas mitteametiisikutest osaliste, näiteks perekonna, sõprade ja usujuhtide kaasamise olulisusest;
- sellest, kuidas mitme osalise koostööl põhinevat meetodit rakendada: milliseid toimijaid kaasata ja mis samme astuda;
- näidetest mitme osalise koostööl põhinevast tööst tingimisi vabastatud radikaliseerunud noortega.

MITMEOSALISE
KOOSTÖÖL PÕHINEVA

MEETODI stsenaariumid:

vangla ja tingimisi

vabastamine

OSA

1

MITMEOSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Vanglast tingimisi vabadusse

Mitmetes uuringutes on rõhutatud, et vangla on ruum, kus vägivaldne äärmuslus kasvab. Kuid kinnipidamisasutus on ka ideaalne koht, kus inimesi ravida ja ümber kujundada, sest on olemas strateegilised võimalused: seal viibivad isikud on allutatud rangele kontrollile ning sekkumismeetmed on pidevalt kättesaadavad ja hästi suunatavad.

Kuid mõnel juhul on vanglakaristus osutunud vanglas viibivate isikute tõhusa deradikaliseerimise seisukohalt ebatõhusaks, isegi andnud vastupidise tulemuse.

Kuna enamik süsteeme (mis põhinevad vanglakaristuse rakendamisel) on vältimise ja rehabilitatsiooni eesmärkide saavutamisel ebaõnnestunud, on mõned Euroopa riigid (Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Hispaania ...) hakanud kasutama radikaliseerunud isikute ühiskonda taasintegreerimiseks kinnipidamise asemel julgeolekumeetmeid või alternatiivseid meetmeid (*libertad vigilada, Sicherungsverwahrung, Libertà vigilata* ...) ja püüavad arendada mitme osalise koostööl põhinevat meetodit tingimisi vabastamise olukorras.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Inimese isiklikud kogemused vanglas viibimise ajal võivad talle avaldada tohutut mõju ka tingimisi vabastatud olemise ning ühiskonda taasintegreerimise ajal.

Kirjanduse põhjal on teada destabiliseerivad tegurid, mis avaldavad negatiivset mõju radikaliseerumise äratundmisele ja selle tagasipööramisele. Need on järgmised:

Füüsiline keskkond

Usaldus

Inimlikkus

Personali ja vangide suhted

Personali turvalisus / vangide turvalisus

Õiglased tingimused

Seaduslikkus

Karismaatiliste äärmuslaste olemasolu

MITMEOSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Füüsiline keskkond

Ülerahvastatus ja viletsad tingimused kongis, kehv toit, hügieen või arstiabi võivad vangides tekitada tunde, et neid ei kohelda inimestena.

Usaldus

Usaldus on oluline tegur ka siis, kui räägime vangidest üldiselt, aga eriti oluline on see siis, kui küsimus on radikaliseerumise vältimises ja sidemete katkestamises. Kui vangid usaldavad personali, on personalil võimalik olla tähelepanelikum nende olukorra suhtes ja luua paremaid tingimusi, et toetada vangi tema probleemides.

Inimlikkus

Siiras hoolimine teisest. Personali empaatia vangide suhtes parandab vangide integreerumisvõimet ja tulevikus nende taasintegreerumist ühiskonda.

Personali ja vangide suhted

Vastastikune usaldus personali ja vangistatute vahel koos oskusliku enesekehtestamisega on ülioluline heade suhete saavutamise seisukohalt ning selle aluseks on vastastikune lugupidamine.

Personali turvalisus / vangide turvalisus

Kui ülalmainitud õigus pole tagatud, siis hakkavad vangid moodustama rühmitusi, mis pakuvad sõprust ja kaitset. Need rühmitused soodustavad rühmitustevahelisi teravusi, kasutades seda oma erilise rõhutamiseks, luues konflikte vangide vahel ning vangide ja töötajate vahel.

Õiglased tingimused

Erapooletu ja õiglane kohtlemine või käitumine ilma lemmikute ja diskrimineerimiseta.

Seaduslikkus

Läbipaistvus vanglas, kohane reageerimine õnnetusjuhtumitele ja indiviidi moraalne tunnustamine.

Karismaatiliste äärmuslaste olemasolu

Karismaatilise äärmusliku juhi olemasolu on oluline tegur: sellised vangid tuleb ära tunda. Samuti on vaja korrektset hinnata ohte, mida nad võivad kujutada enda ja teiste turvalisusele – ja nende ohtudega tuleb tegeleda.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Tingimisi vabastamine

Tingimisi vabastamist peetakse üldiselt üheks kõige paremaks kontekstiks sidemete katkestamise programmide jaoks ja tööks selle nimel, et eemaldada noored tõhusalt terroristlikest struktuuridest. Tingimisi vabastamine võimaldab rakendada konkreetse juhtumiga kohandatud, mitme osalise koostööl põhinevaid meetodeid, millesse on kaasatud kriminaalhooldaja ja eesliini praktikud.

Definitsioon ja rakendused

Üldise definitsioonina on tingimisi vabastamine kohtu määratud kriminaalkaristus, mille puhul kehtivad teatavad tingimused ja piirangud, mis võimaldavad süüdimõistetud kurjategijat vangistuses hoidmise asemel tagasi ühiskonda lasta. Nii nagu tingimisi määratud karistusega süüdimõistetud kurjategijate puhul, sisaldavad mõnede riikide õigusaktid ka tingimisi vabastamist kui ühte võimalikku alternatiivi vanglakaristusele.

Funktsioonid

1. Taasintegreerimine;
2. Tagasilanguse takistamine;
3. Ohvri ja ühiskonna kui tulevase võimaliku kuritegeliku käitumise ohvri kaitsmine.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Tingimisi vabastamine

Definitsioonid ja rakendused

Tingimisi vabastamine määratakse kohtu otsusega ja see võib hõlmata kindlate käitumisreeglite järgimist, reahabilitatsiooniprogrammides osalemist (narko- ja alkoholi tegemist), mõne õiguse piiramist (elektrooniline järelevalve, elukohast lahkumise keeld), tööd süüdimõistetud perekonnaga, kahjude hüvitamist, ohvrite abistamist.

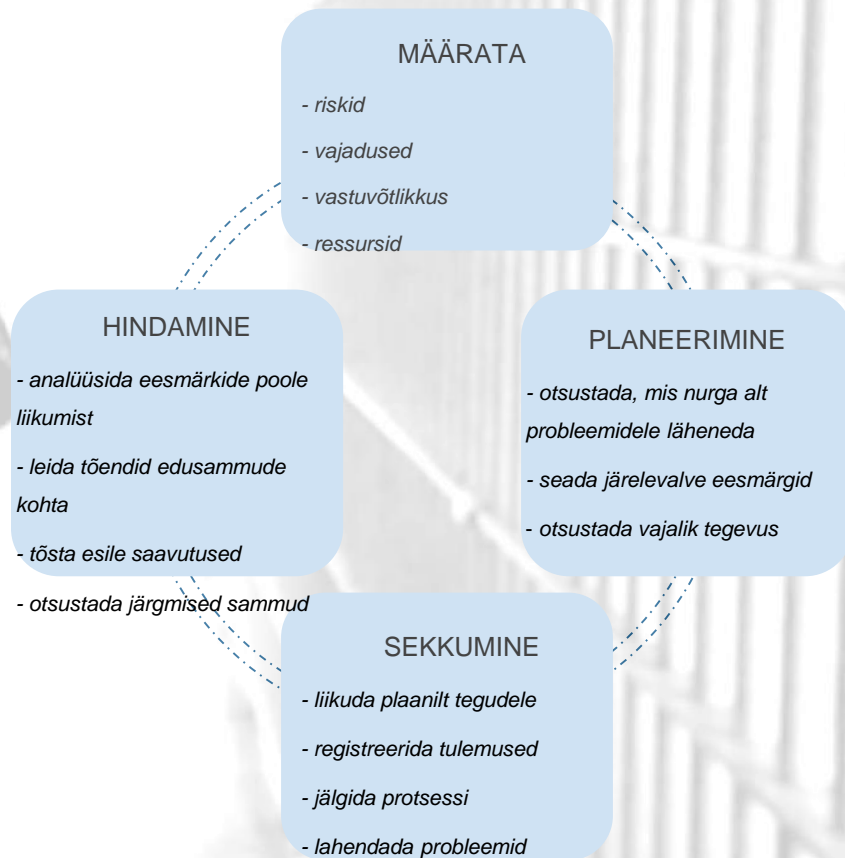
Järelevalveprotseduur

Kriminaalhooldajad vastutavad süüdimõistetud käitumise järelevalve eest ning abi osutamise eest ühiskonda taasintegreerumiseks vajalike oskuste omandamisel. Nad esitavad kohtule korrapäraselt aruandeid süüdimõistetud edusammude kohta.

Tingimisi vabastamise tingimuste rikkumine võib kaasa tuua

1. Tingimisi vabastamise lõpetamise ja selle tagajärjel vanglasse naasmise;
2. Tingimisi vabastamise tingimuste muutmise.

Järgneva skeemi aluseks on Carole Suttoni artikkel „Aspire” Rob Cantoni ja David Hancocki (toim) kogumikust „Dictionary of Probation and Offender Management” (2007), Cullompton: Willan.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Peamised raskused töötamisel tingimisi vabastatud radikaliseerunud isikutega

Sekkumistegevuse pidevus üleminekul vanglast tingimisi vabastatuks: garantii, et vanglas kõigis menetlusprogrammides tehtud töö ja kõik indiviidi omandatu ning tema arenemine kriminaalkaristuse süsteemis ei kao, kui juhtumi haldus läheb üle vabastamist ettevalmistavatele teenistustele. Vähemalt kuus kuud enne vangi lahkumist peavad teenistused üles ehitama tugivõrgustiku, et tagada teabe jagamine ja nooruki lahkumine kontrollitud viisil

Suurenend oht: see on seotud võimalusega, et need noored inimesed võtavad uuesti ühendust radikaalsete rühmitustega, mis tundub olevat kõige kiirem tee saada kaasatud.

Vähem raskete **terrorismikuritegudega** seotud **lühikesed karistused** võivad mõjutada riskihinnanguid ja sekkumismeetmeid, mida nende noorte inimeste suhtes rakendatakse, ning võibolla pole võimalik nende **sidemeid katkestada** ja neid **deradikaliseerida**.

Terrorismiga seotud kuritegude eest kinni peetud **noorte vanuseline, sooline ja tausta mitmekesisus** on suurenenud ning tekkinud on vajadus vanglate, kriminaalhooldusametnike, julgeolekujõudude, kogukonnakeskuste ja teiste kogukonnateenuste, näiteks usuasutuste vaheliseks koostööks. Sellises mitut osalist kaasavas keskkonnas töötamine on katsumus.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Peamised raskused töötamisel tingimisi vabastatud radikaliseerunud isikutega

Soovitused RAN P&P-It, 1/2

Võimestamine: toetuse lõpetamise planeerimine ja nooruki võimestamine toetuma teistele inimestele ning sotsiaalset ja organisatsioonilist toetust pakkuvatele institutsioonidele.

Laiahaardeline partnerlus: taassisenemist võib hõlbustada kriminaalhooldaja, samuti võivad seda hõlbustada meeskonna teised liikmed, kellel on noore inimesega sarnane kultuuriline või usuline taust.

Sotsiaalne ja organisatsiooniline toetus – mõned loobumise teooriad viitavad sellele, et loobumises osalevad ka teised: vanglas ja tingimisi vabastamise juures töötavad professionaalid, mitmete organisatsioonide esindajad, sealhulgas kogukonnaorganisatsioonid, mis aitavad töö või usulise ja vaimse suuna leidmisel, samuti sotsiaalteenuste osutajad.

MITMEOSALISEI KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

Peamised raskused töötamisel tingimisi vabastatud radikaliseerunud isikutega

Soovitused RAN P&P-lt, 2/2

Sõbrad, perekond ja muud tähenduslikud suhted on loobumise ja taasintegreerumise teel väga tähtsad, sest võivad tugevdada positiivset samastumist laiemas kogukonnaga.

Endised radikaalid, kellel varem olid sarnased veendumused ja hoiakud, kuid kes on loobunud vägivaldsest käitumisest, võivad olla positiivse mõjuga mentoriks.

KOKKUVÕTE

STSENAARIUMID: VANGLA JA TINGIMISI VABASTAMINE

KOKKUVÕTE: MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI VÕTMEELEMENDID

MILLISED VANGLAKESKKONNA TEGURID AVALDAVAD MÕJU VABASTAMISJÄRGSELE ÜHISKONDA TAASINTEGREERUMISELE?

Kirjanduses on nimetatud kaheksa tegurit, mis võivad avaldada vanglas sellist (de)stabiliseerivat toimet, mis mõjutab märkimisväärselt tingimisi vabastamise potentsiaali ja lõpptulemusena ühiskonda taasintegreerumist: füüsiline keskkond, turvalisus, usaldus, õiglus, inimlikkus, seaduslikkus, personali ja vangide suhted ning karismaatilise äärmusliku juhi olemasolu.

MILLISED ON EDU SAAVUTAMISE PEAMISED RASKUSED, KUI TÖÖTATAKSE TINGIMISI VABASTATUD RADIKALISEERUNUD ISIKUTEGA?

Terrorismiga seotud kuritegudes süüdi mõistetud isikute lühikesed karistused, suurenenud risk radikaalsete rühmitustega kokkupuutumisel ja märkimisväärne mitmekesisus (vanuse, tausta ja sotsiaalse konteksti mõttes) muudavad tingimisi vabastatud radikaliseerunud isikutega töötamise keerulisemaks.

MILLINE OSA VÕIB TINGIMISI VABASTAMISEL OLLA SIDEMETE KATKESTAMISE JA DERADIKALISEERIMISE JUURES?

Tingimisi vabastamine pakub ainulaadset võimalust töötada radikaliseerunud noortega olukorras, mis toetab ühiskonda taasintegreerimist, kasutades selleks inimsuhete väge kogukonnavõrgustike, perekondade, sõprade, mentorite (endiste radikaalide) kaudu ja võimestades inimest.

MITMEOSALISEI
KOOSTÖÖL PÕHINEV
MEETOD

Mitmeosalise koostöö
põhielemendid

2

OSA

Mitmeosalisel koostööl põhinev meetod

Mitmeosalise koostöö põhielemendid

Kui näeme taasintegreerumises sotsiaalsete suhete võrgustikku istutamise protsessi, laiemale kogukonnale, perekonnale, haridusele, tööle ja teistele sotsiaalsetele võrgustikele pühendumist, nõuab see kõikehõlmavat ja konteksti asetavat raamistust, milles mitme osalise koostööl põhinev meetod rõhutab nii indiviidi toimijana kui ka vajadust taas suurema sotsiaalsete suhete võrgustiku liikmeks saada.

(Marsden 2016, McEvoy and Shirlow 2009)

Järgneva paari kuu ja aasta jooksul näeme üha rohkem isikuid, kes on kandnud ära oma karistuse terrorismiga seotud kuritegude eest ja pöörduvad tagasi kogukonda või kes kannavad tingimisi karistust või on tingimisi vabastatud.

Terrorismiga seotud olukorrad toonitavad vajadust, et kõik süsteemi osalised võtaksid osa sekkumistegevusest, mida viiakse ellu radikaliseerunud isikutega, kaasa arvatud nende perekonnad ja kogukonnad.

Kogukonna liikmetega töötamine tugevdab sekkumise omaksvõttu kohalikus kogukonnas ja kogukondliku õigluse ideed: „Töötades kõige lähemate heaks, kaitseme enda omasid.”

(OSCE,2014; DIIS,2015; RAN,2017)

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Ülalöeldu määrab ära arusaama rangelt salafistlikust islamist kui ainsast religioonist, mis on suuteline inimkonda päästma ning mis on kui kindel linn, kaitstes kõige ebaislamliku eest. Sellised tõekspidamised viivad hea ja kurja liiga lihtsustatud käsituseni, kus vägivald kõigi kurja ilmingute vastu ei ole mitte ainult õigustatud, vaid lausa hädavajalik.

Fundamentalistid arvavad, et tänapäeva demokraatlike ühiskondade väärtused viivad inimkonna kõlbelise laostumiseni, mistõttu „puhast” islamit peetakse kõige „moodsaga” kokkusobimatuks.

Sellist kokkusobimatust ilmestab näiteks mõnes lääneriigis kehtiv keeld kanda teatud tüüpi näokatteid (burka, *niqab*, *hijab*), sest inimestel pole avalikus kohas lubatud oma nägu varjata, samal ajal kui šariaadiseadus sellise õiguse tagab.

Demokraatlikes riikides on satiir lubatud ka religioonide suhtes, ent äärmuslikud muslimid peavad seda pühadusetootuseks.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostööl põhinev meetod on kesksel kohal avalikkuse kaitsmise ja turvalisuse tagamise strateegias, kuna võimaldab saavutada maksimaalset tõhusust:

- riskide ühisel hindamisel;
- Teabejagamisel;
- otsuse langetamise eest vastutuse jagamisel;
- ühiste pingutuste tulemusena suurema turvalisuse saavutamisel.

Mitmeosalise koostööl põhinev meetod on süsteem, milles teavet on võimalik jagada, see aga on ülimalt oluline nõrkade kohtade äratundmise ja nendega tegelemise seisukohalt.

Sellised mitut osalist hõlmavad struktuurid ja tööprotsessid võimaldavad tõhusamalt ära tunda ohustatud ja haavatavaid isikuid, parandada teabejagamist, langetada ühiselt otsuseid ja rakendada koordineeritud sekkumist. Eri osaliste praktikud saavad kokku, et langetada konkreetsete juhtumite kohta otsuseid, mille hulka kuulub ka ohutaseme hindamine. Mitme osalise jätkuv kaasamine loob inimestevahelisi suhteid, soodustab pidevat õppimist, oskuste ja teadmiste arengut, mida on võimalik strateegiliste aheldumistega ühendada.

Usaldus on välja kujunenud paljude MAPPA-kohtumiste kaudu, jälgides üksteist väga tähelepanelikult ja väga stressirikastes olukordades.

[...]

Proovilepane. Kartusi hajutav. Koostööd tegev. Ma arvan, teate, see on väga tähtis, ma arvan, et nad on ... et nad peavad seal olema.

-tsitaadid mitmeosalise koostöö kohta, Marsden 2017

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

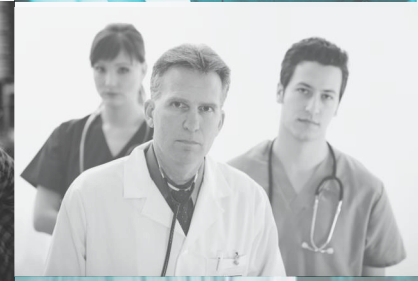
MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö põhielemendid

- **Õiguskaitse:** politseinikud, vanglate töötajad, kriminaalhooldajad, piirivalvurid/tolliametnikud.
- **Noorsootöötajad:** õpetajad, tuutorid ja õppejõud koolides, kolledžites ja ülikoolides; noorsoopolitsei; lastekaitse; treenerid.
- **Riigiametnikud/sotsiaaltöötajad:** sotsiaaltöötajad/noorsootöötajad; pereteenuste osutajad;
- **Kohalik võim;** õigusabi; eluruumide leidmisega tegelevad ametiisikud.
- **Tervishoiusüsteemi ametnikud:** tervishoiuteenuste osutajad; vaimse tervise spetsialistid, psühholoogid ja sõltuvushäirete ravimise spetsialistid; perearstid.
- **Kodanikuühiskond:** kogukonnateenuste osutajad; heategevustöötajad ja vabatahtlikud; usukogukondade esindajad. Pere ja sõbrad

Kõik ülalnimetatud võivad omakorda olla:

- **alalised liikmed:** kohalik omavalitsus, politsei, sotsiaaltöötaja / sotsiaalteenuste osutajad, psühholoog;
- **külalisliikmed /** vajaduse järgi kaasatud liikmed: olenevalt konkreetsele isikule kohandatud sekkumisest (õpetaja, treener, kogukonna juht ...)

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö – tsükkel etappide kaupa

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 1/8

1

SELGITAGE VÄLJA OLULISED OSALISED JA ALUSTAGE VÕRGUSTIKU KOOSTÖÖGA

SELGITAGE VÄLJA OLULISED OSALISED JA ALUSTAGE VÕRGUSTIKU KOOSTÖÖGA

- Seadke esikohale kohalik tasand.
- Mitmesugused organisatsioonid: erinevad eksperditeadmised ja eri astmes kaasatus; võivad jaguneda tuumiktegitajateks ja teisteks, keda kaasatakse olenevalt juhtumi vajadustest.
- Lai kaasatus aitab vältida stigmatiseerimist: vastu seismine igasugusele vihkamisele ja vägivaldsele äärmuslusele.
- Lähtumine olemasolevast koostööst ja mitut osalist kaasavatest struktuuridest (jõukude vägivald, soopõhine vägivald, paremäärmuslik/vasakäärmuslik vägivald ...), see aitab vältida tegevuse kattumist ja kordumist.
- Kaasake kogukondi.
- Leidke aega õppida ja areneda. Märkimisväärse osa ajast võtab nende viiside leidmine, kuidas maandada riske mitme osalise koostööl põhinevas olukorras, kuhu on kaasatud suur hulk eri organisatsioonide vaateid, alates terrorismivastase võitlusega tegelevast politseist kuni kogukonnapõhiste toimijateni.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 2/8

2

ARENDAGE VÄLJA MITMEOSALISE KOOSTÖÖ STRUKTUUR

Alljärgnevalt vaatame lähemalt mitme osalise koostööl põhineva meetodi arendamise põhielemente.

- Kahetasandiline käsitlusviis: üks keskendub kultuurilisele aspektile ja teine töömeetoditele. Koostöö parandamiseks ja laiendamiseks on vajalik muuta professionaalide / teenuseosutajate / kogukondade huvirühmade käitumist ja harjumusi, et teha tegutsemispraktikates märkimisväärseid muudatusi ja sillutada teed ametlikele kokkulepetele. Seda on võimalik saavutada koolituste ja ühisplaneerimiste algatustega, pidades silmas vajadust muuta neid kultuurilise organiseerituse elemente, mis avaldavad sekkumisele negatiivset mõju.
- Mitmeosalise koostöö ei tähenda spetsiaalset töörühma mingi konkreetse ülesande lahendamiseks. Igasugune „spetsiifiline käsitlusviis“ on määratud läbikukkumisele, sest see ei pruugi vastata radikaliseerunud isikute erinevatele profiilidele. Kõiki olulisi huvirühmi kaasava võrgustumise strateegia kasutuselevõtt on kõige kohasem ja tõhusam reaktsioon erivajadustele, mida kehistavad projekti sihtmärgiks olevad isikud.
- Võimalikud on mitmesugused teenistustevahelise koordineerimise korraldamise viisid. Integreerumist on võimalik saavutada pigem süsteemi eri toimijate horisontaalse koordineerimise võrgustikus kui suhteliselt vertikaalse koordineerimisega. Horisontaalne koordineerimine tähendab seda, et kõik olulised huvirühmad paiknevad tegevuse koordineerimist puudutavate otsuste langetamisel ühel tasandil („ametlike kokkulepete“ kaudu). Kui kasutatakse vertikaalset koordineerimist, siis langetab kõik otsused üks otsustaja, kellelt teised saavad suuniseid ja tegevusjuhiseid.
- Lisaks koordineeritud tegevuse ellurakendamisele tuleb luua ka uusi teenuseid ja tegevusprotseduure.

(jätkub pöördel)

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 3/8

2

ARENDAGE VÄLJA MITMEOSALISE KOOSTÖÖ STRUKTUUR

(eelneva jätk)

- Regulaarsed näost näkku kohtumised (iga kahe nädala tagant, üks kord kuus), samuti mitteametlikud kohtumised ja vestlused.
- Konkreetset juhtumit puudutavad arutelud.
- Kaasake kõik tasandid (riiklik, regionaalne, kohalik).
- Mitme osalise koostöö kinnistamine lahutamatu osana töötajate rollidesse ja igapäevasesse töökorraldusse.
- Looge partnerlus, mitte juriidiline instants, vaid moraalne/legaalne kohustus teha sektorite- ja teenusteülest koostööd.
- Suureks takistuseks võib saada võimu tasakaalustamatus huvirühmade vahel. Need, kelle käes on rohkem võimu, peavad pingutama selle nimel, et anda võrdne kaal kõigi kaasatud partnerite panustele.
- Mitme osalise koostöö projektide jagatud kuuluvus.
- Rollide selgus, seda nii alaliste liikmete kui ka külalisliikmete / vajaduse järgi kaasatud liikmete puhul.
- Paindlikkus, läbipaistvus, korrapärane ühine aruandlus.
- Koolitus, tööülesannetepõhine koolitus on parem kui formaalne koolitus.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 4/8

JAGAGE TEAVET JA HINNAKE OLUKORDA ÜHISELT

Põhjused jagamiseks

- Meeskonna liikmed on kohustatud edastama õiguskaitsesutustele igasugust teavet, mis võib osutada vajalikuks tulevaste kuritegude vältimise seisukohalt.
- Kõik deradikaliseerimise meeskonna liikmed peavad jagama teavet protsessis osalevate isikute kohta nende ühiskonda taasintegreerimise eesmärgil.

Sekkumismeeskonda kuuluvate organisatsioonide eesmärgid ja tegutsemistavad võivad erineda, mis kehtib ka politsei (kontrollimine ja jälgimine; tõendite kogumine ja hindamine) ja kriminaalhooldussüsteemi (rehabiliteerimine, taasintegreerimine) kohta. Kui kerkivad üles julgeolekut puudutavad küsimused, siis politsei/luureteenistuste valduses olev teave salastatakse ja seda ei edastata ametitele, mis vastutavad ennetustöö/rehabilitatsiooni eest. Mõnel juhul võib see kahjustada rehabilitatsiooni nimel tehtavat tööd ja nõrgestada ühiskonnapõhiseid radikaliseerumise käsitusviise.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 5/8

JAGAGE TEAVET JA HINNAKE
OLUKORDA ÜHISELT

Teabejagamise parimad tavad, 1/2

- **Teabejagamise sümmeetrilisus:** OCSE piirkonnas kasvab huvi kogukonnajälgimisel põhinevate meetodite vastu terrorismi vältimiseks ning terrorismini viiva vägivaldse äärmusluse ja radikaliseerumise vastu võitlemiseks, nii et politseiorganisatsioon, asjaomased valitsusasutused ja kogukonnad teevad probleemide lahendamiseks aktiivselt koostööd. Kogukonnapõhiste meetodite arendamine võib parandada politsei ja kriminaalhooldusteenuste osutajate vahelise teabejagamise sümmeetrilisust.
- **Turvalisus:** radikaliseerunud noortega töötamisel on vaja tunda seda reaalsust, milles noor leiab end ise olevat, eriti võimalikke väliseid ohte, mida ta kardab; tuleb luua turvaline keskkond noore jaoks ja kõigi temaga töötavate inimeste jaoks.
- **Selged teabejagamise reeglid:** peab olema selgelt määratletud, millised märgid viitavad radikaliseerumisele, riskiteguritele ja kriminaalsele käitumisele. Protseduurid peavad selgelt väljendama, millistest murettekitavatest olukordadest või potentsiaalsetest ohtudest tuleks teatada, kuidas ja kellele. Radikaliseerumise märke tuleks hinnata mitme osalise koostöös.

(jätkub pöördel)

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 6/8

3

JAGAGE TEAVET JA HINNAKE
OLUKORDA ÜHISELT

Teabejagamise parimad tavad, 2/2

- **Konfidentsiaalsus, avalikustamine ja läbipaistvus:** professionaalidest koosnevates sekkumismeeskondades laiendatakse mõnele ametitele kehtestatud eetikakoodeksit kõigile meeskonna liikmetele, kaasa arvatud neile, kellel ametialane eetikakoodeks puudub. Nõue eetikakoodeksit järgida laiendatakse kõigile, kes osalevad meeskonnas ja sekkumise elluviimises, sealhulgas imaamidele, perekonna liikmetele ja mentoritele. Salastatud või tundliku teabe korral võimaldab suurem üldistusaste ka seda jagada. Tervishoiuametnikud võivad mitte soovida jagada konfidentsiaalset teavet. Äärmiselt oluline on luua usaldusel ja läbipaistvusel põhinev suhe noore ja juhtumihalduri/mentori vahel. Tuleks tagada, et noor teaks juba algusest peale, milline teave võiks tuua kaasa mure tema või teiste turvalisuse pärast ning millist teavet jagatakse julgeolekujõududega. Kui teavet edastatakse, siis peaks ka inimene ise sellest teadma. Teabejagamist puudutavate kahtluste tekkimisel peaks meeskond pöörduma õiguseksperptide poole (avalikustamine, eraelu puutumatus).
- **Kirjalikud kokkulepped:** partnerluse loomise aluseks peaksid olema kokkulepped (vastastikuse mõistmise memorandum vms), mis sätestaksid käitumisjuhised kõigile osalejatele. Käitumisjuhistes peaksid olema selgelt määratletud kaitsmist vajavad õigused (eraelu puutumatus, tundlikud isikuandmed), samuti võimalikud nõuded uurimise/kohtuprotsessi osaliste konfidentsiaalsuse austamise kohta, ning selgelt peaks olema määratletud ka see, milliste seaduste alusel toimitakse (nt Itaalia eraelu kaitse seadus, kohtueelse saladuse hoidmise rikkumine C.P. artiklite 326 ja 379-bis järgi).

(follows over)

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

4

MÄÄRAKE JUHTUMIHALDUR JA
SEKKUGE

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 7/8

Juhtumi omanik koordineerib konkreetset juhtumit ja sekkumist, olles ühenduspunktiks isiku, tema perekonna ja kogukonna vahel (perekondadel pole vaja võtta ise ühendust mitme toimijaga).

Kriminaalhooldaja on tavaliselt see, kes haldab juhtumit õigussüsteemi jaoks, kuid sellest hoolimata võib deradikaliseerimisprogrammi koordineerida mõni teine mitme osalisega koostöömeeskonna liige (nt vastunarratiiviga seotud imaam või mentor, keda nooruk usaldab), kui see on kooskõlas sekkumise konkreetsete eesmärkidega ja juhul, kui selline on meeskonna ühine otsus.

Juhtumihaldur juhhib tegevuse elluviimist ja jälgimist.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostöö tsükkel etappide kaupa, 8/8

5

HINNAKE TEGEVUST JA TEHKE JÄRELDUSED

- Kogemustel põhinev tagasiside ja edasiarendused
- Tulemuste selgitamine
- Positiivsete lugude ja kogemustepõhiste õppetundide jagamine
- Ühise kasu rõhutamine
- Kohaliku meedia kaasamine (kasutada ettevaatlikult – on olemas põhjendatud oht, et teabega võidakse manipuleerida, seda muuta, politiseerida jne).

Teabe avaldamist ja eraelu puutumatuset käsitlevad suunised peaksid kehtima nii selles etapis kui ka kõigis varasemates sekkumise etappides.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitmeosalise koostööl põhinev meetod – põhitegurid edu saavutamiseks

- Kõik osalised mõistavad algusest peale oma rolle, staatust ja ressursse.
- Kõik osalised võtavad tõsiselt dialoogi, läbipaistvust ja avatust, et saavutada kõnealustest küsimustest kõige paremaid lahendusi ja ootused.
- Vastutuse selge jagamine eri toimijate ja tegutsejate vahel.
- Kõigi osaliste tõeline pühendumine võrdsusel, vastastikusel usaldusel ja kõigi osaliste sõltumatuse austamisel põhineva partnerluse loomisele. Institutsionaalse jõu ebavõrdsus ei tohiks takistada kõigil kaasatud partneritel panustamast võrdse kaaluga.
- Kõigi osaliste valmisolek tunda ära ühiseid eesmärke ja huvisid, leida alternatiive ja kompromisse, et saavutada konsensus ja leppida kokku tegevuses, mis on kasulik kõigile osalistele.
- Otsuste langetamise ja ressursside haldamise deentraliseerimine ning delegeerimine eesliini töötajatele.
- Alt üles kommunikatsioon lühikeste ja tõhusalt toimivate kommunikatsiooniahelatega.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

MITMEOSALISE KOOSTÖÖ PÕHIELEMENDID

Mitme osalise koostööl põhinev meetod – võimalused ja probleemid

- Sekkumisstrateegiate hindamine ja määratlemine eri perspektiivide ja käsitusviiside kaudu.
- Jagatakse rohkem teavet isiku kohta, võimaldab suuremal hulgal inimestel jälgida tähelepanelikult võimalikke radikaliseerumise märke ja ohuolukordi.
- On lihtsam kooskõlastada eri tüüpi / eri asutuste rakendatavaid sekkumisi (näiteks ühiskonna ja julgeolekuasutuste reaktsioone).
- Võimaldab suurendada kinnipidamisasutusest lahkuva tingimisi vabastatud noore taasintegreerumise protsessi jälgimise eest vastutavate toimijate/osaliste suutlikkust ja neid võimestada.
- Suhted sekkumissüsteemi kaasatud toimijate vahel on dünaamilisemad, mille tulemuseks on kaasavam sekkumismeeskond ja vastastikune kasu kõigile osalistele.

- Kulutatakse rohkem aega sekkumisstrateegiate hindamisele ja läbiarutamisele.
- Kulutatakse rohkem aega teabejagamisele, et kõik oleksid kursis olukorra arengu ja tagasilöökidega.
- Erinevad vaatenurgad olukorrale võivad kaasa tuua vastandlikke või korduvaid tegevusi, tegevuste kattumist.

KOKKUVÕTE

Mitmeosalise koostöö põhielemendid

MITMEOSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD

Tingimis vabastatud isiku
deradikaliseerimine

3

OSA

Mitmeosalisel koostööl põhinev meetod
TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: valik tegevusi

1. Riskide hindamine ja soovitusel
2. Nõustamine ja juhendamine
3. Kohustusliku mentorluse protsess
4. Haridus ja töötamine
5. Eluruum
6. Psühholoogi konsultatsioonid
7. Võrgustiku ressursid
8. Usuliste/poliitiliste veendumuste ankurdamine
9. Ravi

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

1. *Juhtumihaldur*
2. *Mentor*
3. *Perekond*
4. *Kogukond*
5. *Immigrantide ühendused*
6. *Kultuurilised ja keelelised vahendajad*
7. *Imaam, organisatsioonid*
8. *Politsei*
9. *Ohvrid*
10. *Endised radikaalid*
11. *Koolid*
12. *Vaimse tervise spetsialistid*

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

1. Juhtumihaldur

Juhtumihaldur on peamine, kes saab isiku kohta teavet kõigilt osalistelt ja toimijatelt, kes juhtumiga tegelevad, ning just tema peaks tagama riskide pideva hindamise ja plaani kohta otsuste langetamise.

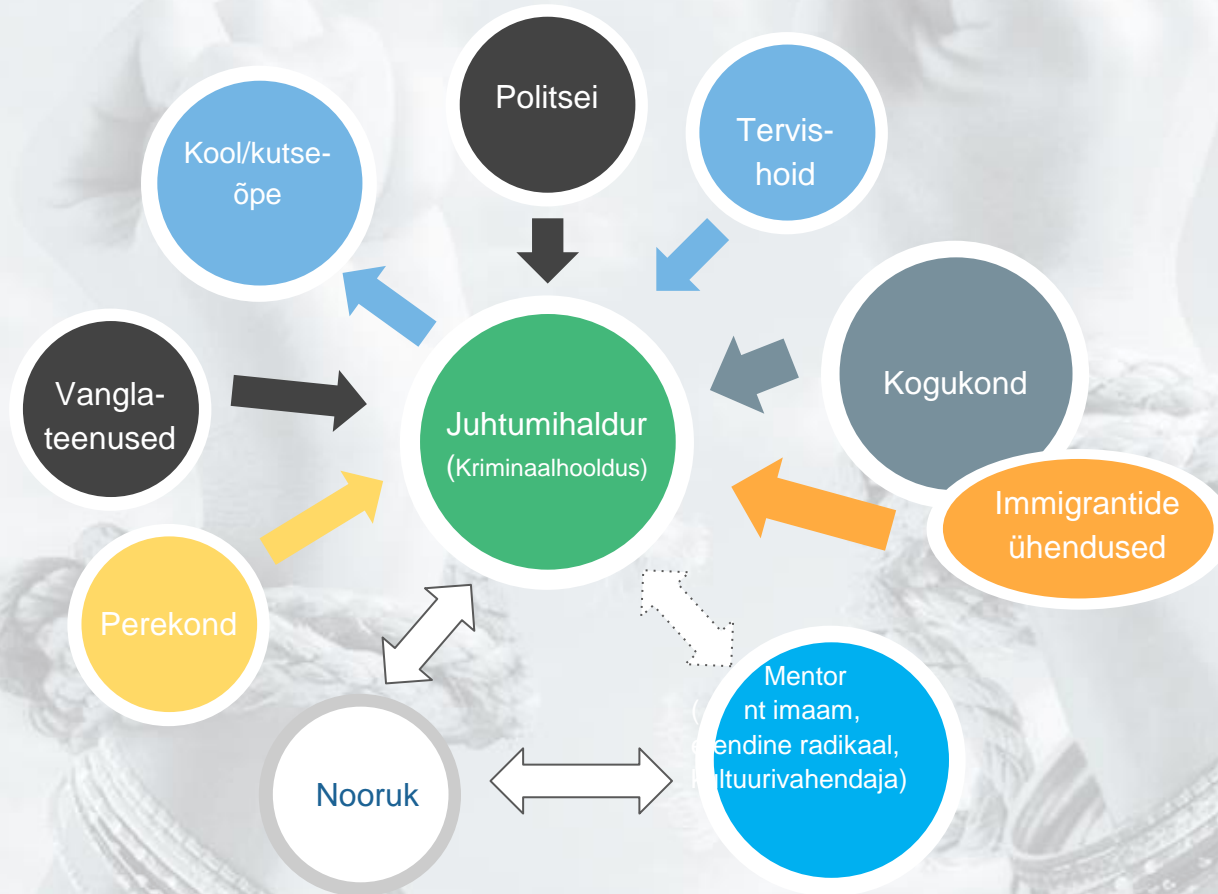
Tema tagab integreeritud sekkumise kvaliteedi ning eri osaliste sekkumiste sidususe läbi kogu taasintegreerimise protsessi.

Individuaalse plaani aluseks peaks olema järgmine teave:

- individuaalne psühholoogiline profiil ja värbamismehhanismide analüüs;
- radikaalsete sõnumite ja radikaliseerumisprotsessi kultuuriline ja ideoloogiline sisu;
- seaduserikkuja seotused, prioriteedid, ihad, motivatsioonid, probleemid ja tugevused. Need andmed annavad juhtumihaldurile ülevaate sellest, miks ja kuidas isik kuritegelikule teele sattus, millised on seaduserikkumisega seotud isiklikud (sisemised) ja kontekstipõhised (välised) tegurid, samuti positiivsed ja kaitsvad tegurid, mis on agressiivse käitumise puhul olulised tema ühiskonda pooldavate hoiakute ülesehitamisel ja nende järgi elamisel..

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

2. Mentor, 1/4

Enamikus Euroopa riikides ei ole mentorluse teenused kuritegudes süüdi mõistetud isikutele kättesaadavad, isegi siis mitte, kui tegu on alaealistega.

Ohuolukorras, näiteks radikaliseerumise korral, võib usaldusväärne inimene omandada erilise tähenduse, eriti juhul, kui nooruk kuulub mõnda vähemusse, kellel on raske tunnistada õigussüsteemis protsessi eest vastutavate isikute autoriteeti.

Just siin tuleb mängu mentor kui sideisik nooruki, tema kogukonna ja julgeolekuametite vahel.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

2. Mentor, 2/4

Isikuomadused

- Ühine taust isikuga

Teadmis

- Mõistab radikaliseerumisprotsessi.
- Teab, kuidas toimib radikaliseerumise keskkond.
- Mõistab värbamise/ärarääkimise protsessi.
- On ekspert radikaliseerumise ideoloogia alal.
- On sertifitseeritud nõustaja.
- On teoloogia spetsialist.

Hoiakud

- Usub enda muutumise võimalikkusesse.
- Kuulab ja paneb hästi tähele, süveneb detailidesse.
- Käitub usutavalt.
- Ei kritiseeri teisi.
- On kannatlik.
- On uudishimulik.

Oskused

- Võimeline motiveerima/stimuleerima inimese muutumist.
- Võimeline soodustama kriitilist mõtlemist.
- Valdab hästi vestlustehnikaid.
- Võimeline panema inimesi vastutama omaenda edusammude/edukuse eest.
- Suuteline kaasama perekonda ja programmis osaleja mitmesuguseid sotsiaalseid võrgustikke.
- Võimeline teisi professionaalseid võrgustikke appi kutsuma.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

2. Mentor, 3/4

Endised radikaalid mentoritena

Vägivaldse radikaliseerumise läbi teinud isiku kogemust peetakse paljudes programmides väärtuslikuks ning deradikaliseerimisprogrammides võib nende noortele inimestele suunatud panus olla märkimisväärne.

Terroristlikesse organisatsioonidesse kuulunud, kuid neis pettunud endisi liikmeid usutakse rohkem kui väljaspool olijaid, kui asi puudutab džihadistide lugude demüstitseerimist ja radikaliseerumisprotsessi katkestamist. Desertööride hääl õõnestab kujutlust sellest ühtsusest ja otsusekindlusest, mida terroristlikud organisatsioonid edastada soovivad, samuti rõhutab nende vastuolulisust ja silmakirjalikkust.

Kuid endiste radikaalide motivatsiooni deradikaliseerimisprogrammides mõju avaldada tuleb hoolikalt hinnata, sest mitte kõik neist ei suuda toimida tõhusalt „alternatiivse loo” jutustajatena.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

2. Mentor, 4/4

Juhtumiuuring: Aarhusi mudel

Konkreetsese kodanikule määratakse alati mentor, kelle tööks on pakkuda toetust kõikides väljumismeetmetes.

Põhimõtteliselt on mentori ülesanne juhendada ja pakkuda toetust, mida on vaja selleks, et muuta indiviidi ühiskonda kaasamine võimalikuks. Lisaks kuulub mentor spetsiaalsesse mentorite üksusesse, mis saab konsultatsioonideks kokku kord kuus. Kõik mentorid peavad läbima koolitusprogrammi enne, kui nad kellegi mentoriks määratakse. Seega jälgivad mentorite programmi toimimist mentorite konsultandid, kes esitavad operatiivgrupile igakuiseid aruandeid väljumisprogrammi olukorra kohta.

Aarhusi meeskond toetub kümnest hea haridusega mentorist koosnevale rühmale, mis on Aarhusi linnavalitsuse palgal; neid juhendab neljast mentorite koordinaatorist koosnev meeskond.

Et moodustada laiapõhjalist rühma, mis vastaks tegevuse sihiks olevate isikute sageli väga eriomadustele profiilidele ja konkreetsetele vajadustele, tuleb mentorite värbamisel silmas pidada nende vanust, sugu, etnilist tausta, haridust ja töökogemust, isiklikku kokkupuudet eri kultuuriliste ja sotsiaalsete miljöodega, samuti teadmisi poliitikast ja religioonidest.

Mentorlus on Aarhusi mudelis oluline element

1. Mentor täidab spetsiifilises deradikaliseerimisprotsessis olulist osa, sest tema juhhib tähelepanu puudustele, isikust ja ühiskonnast lähtuvatele ohtudele, konkreetse aktivismi illegaalsusele, aga ka vales suunas liikumisele.
2. Mentor aitab leida kaasamise teid, mis puudutavad mentorluse all oleva isiku igapäevaelu (perekonna, töö, hariduse, vaba aja) tegevusi ja ülesandeid.
3. Mentori ülesanne on olla hästi informeeritud, terane ja empaatiline sparringupartner, kellega mentorluse all olev isik saab arutada oma igapäevaelu küsimusi ja probleeme, samuti elu sügavamaid eksistentsiaalseid teemasid, poliitilisi ja usulisi küsimusi.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Mitmeosalise koostööst väljumise programm: põhitegijad

3. Perekind, 1/7

- Perekind (ja sõbrad kui kaasväravavahid) näib asuvat ideaalsel positsioonil, et radikaliseerumist varakult ära tunda ja sekkumisviiside juures abiks olla.
- Eksperdid, kirjandusallikad ja julgeolekuteenistused ei ole ühel meelel selles, mis puudutab vanemate rolli radikaliseerumise/deradikaliseerimise protsessis (*Bouzar 2015, 2017; Sikkens et al. 2017; Koehler 2017; Marsden 2016*).
- Otsene või kaudne mõju: vanemate mõju ei pruugi deradikaliseerimisel olla nii otsene (mitte nii tugev kui teised tegurid: uus elukaaslane, võrdne partner või loomulik küpsemine ja teiste inimeste mõju [...]); aga neil võib olla kaudne ja varjatud mõju, näiteks panusena ühiskonna suhtes positiivse käitumise kujundamisse, emotsionaalse toetusena.
- Ka perekondlike olude ja probleemide (sotsiaal-majanduslike, emotsionaalsete, lagunened perekondade, sõltuvushäirete, [...]) mõju on ebaselge.
Mõned VERLT-noored (VERLT – *Violent Extremists Leading to Terrorism*, terrorismini viiv vägivaldne äärmuslus) on pärit probleemsetest peredest – enamik, kuid siiski mitte kõik.
- Perede kaasamiseks näib taasintegreerimise meetod (*Marsden 2016, Bouzar 2015, 2017; McEvoy ja Shirlow 2009*) olevat sobivam kui traditsiooniline deradikaliseerimise / sidemete katkestamise strateegia, sest selle meetodi laiem ja kontekstiga arvestav perspektiiv aitab kaasatud sotsiaalsete sidemete võrgustikku avardada.
- Liiga vara on tahta, et oleksid olemas võrreldavad strateegiad kõigi Euroopa programmide kohta. Samas on suuremas osas Euroopa riikides seni fookus olnud selgelt suunatud julgeolekuhuvidest lähtuvale äratundmisele, mitte intensiivsele deradikaliseerimise nüstamisele või süüdi mõistetud äärmuslaste uuesti ühiskonda integreerimisele.

3. Perekond, 2/7

Vanemate mõju radikaliseerumise dünaamikale

Radikaliseerumine

- Pole tuvastatud ühtegi otsest seost isiku äärmuslike vaadete ja tema perekonna ühiskondliku positsiooni vahel.
- Peres valitsev õhkkond pakub radikaliseerumiseks viljakat pinnast kaudselt.
- Toimivad perekonnad ei sekkunud radikaliseerumisprotsessi, sest nad ei osanud selle märke ära tunda.

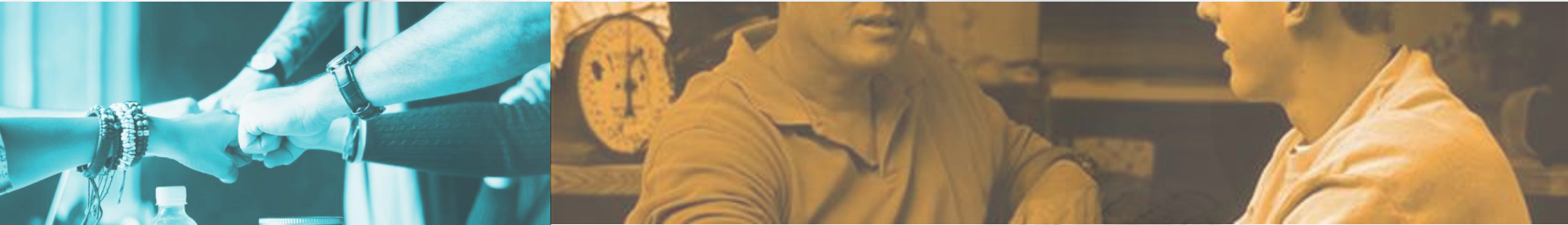

Deradikalsieerumine

- Vanemate roll on väga nõrk või ebaoluline.
- Mõned toimivad tegurid: vastuargumendid, muutuste toetamine.
- Pereliikmete kaasamine võib teha sidemete katkestamise lihtsamaks.

3. perekond, 3/7

Praktilised mõjud vanematele

- Vanematel peavad olema teadmised eri ideoloogiate kohta ja vahendid neile reageerimiseks.
- Kui vanemad oma teismeliste laste küsimustele ei vasta, siis otsivad lapsed vastuseid mujalt.
- Vanemate võimestamine oma lapse moraaliotsingutes osalemiseks, et nad saaksid pakkuda vajalikku toetust, kontrollida protsessi ning esitada vastuargumente ja näidata alternatiive.
- Vanemate sekkumine võib seisneda ärakuulamises, oma lastega rääkimises, nende harimises, abistamises selle tee leidmisel, mis viiks mõtestatud eluni.

3. Perekond, 4/7

Sihtprogrammid: Kas neid üldse on?

On üllatav, et puuduvad (kuni viimase ajani) perekonna (ja sõprade) tugevdamiseks mõeldud programmid, mis kasutaksid ära nende loomulikku radikaliseerumisvastast jõudu (Koeheler 2017).

Tavaliselt ei ole vanemad küsinud ise abi radikaliseerumise vastu võitlemiseks, võibolla nad on kartnud, et see võib olukorda veelgi halvendada, või siis on neil olukorra pärast häbi.

Perekonnad jäetakse enamasti kõrvale.

Mida saavad vanemad teha? Sa ei jaga nendega [vanematega] mitte midagi, sa ei räägi nendega, sa ei ütle neile, millega sa tegeled, niisiis hoiad sa nad eemal väga teadlikult.

Sinu elu on väljas, mošees, inimestega internetis, nii et tema [ema] ei saagi neisse asjadesse pilku heita ja ta ei teagi mitte midagi.

Ta saab sellest teada alles siis, kui sa mingi teoga vahele jääd.

- tsitaadi allikas: Sikkens et al. 2017

3. Perekond 5/7

Mida vajavad perekonnad aktiivseks osalemiseks?

- Selget teavet selle kohta, kelle poole ja kuhu abi saamiseks pöörduda
- Teadmisi eri radikaliseerumisprotsesside kohta (paremäärmuslased ja vasakäärmuslased, jalgpallihuligaanid, loomaõiguslased ...), et mõista paralleelseid suundumusi ja vältida stigmatiseerimist
- Selgeid mõisteid ja definitsioone – mis on VERLT ja mis seda ei ole
- Ideoloogilisi ja teoloogilisi argumente, vahendeid, et teada, kuidas lapse radikaliseerumise korral reageerida
- Vahendeid positiivsete, ühiskonna suhtes soosivalt meelestatud suhete strateegiliseks tugevdamiseks (tegevuste muutmine, radikaliseerumiseelsete tegevuste taastumine, sport, vaba aeg, kunstid, vabatahtlik töö ...)
- Arendada suutlikkust „kuulata” oma lapsi ja võtta neid tõsiselt, esitada vastuargumente, alternatiivseid vaatenurki
- Vanemate tugirühmi
- Kaaluda rahalist toetust perekondadele, kes tegelevad vabastamisjärgsete olukordadega

3. Perekond, 6/7

Töö perekondadega: põhielemendid mitme osalise koostöö keskkonnas protsessi kaasatud perekondade jaoks, 1/2

- Mitmesugused kontaktkanalid.
- Üleriigilised kriisiabitelefoniid, usaldustelefoniid, anonüümse esmase nõustamise pakkumine „tasuta” ja „vajaduse järgi”.
- Nähtavad ja teadaolevad kohad, kuhu vanemad saavad minna/helistada, et saada mitmesugust teavet alates ennetustööst kuni taasintegreerimiseni (nt Taani infomajad).
- Lühikesed ja tõhusalt toimivad kommunikatsiooniahelad.
- Mitmes keeles pakutavad tasuta teenused, anonüümsuse tagamine.
- Perekonna tugevdamine vastujõuna radikaliseerumisele võrdses partnerluses toetuse pakkujatega, mitte perekondade kasutamine teabe ja luureandmete allikana võimude huvides.
- Perekondade eraelu puutumatus kaitse nii kaua, kui võimalik.
- Perekonna käsitlemine sotsiaalse üksusena; samal ajal igasuguse peresisese dünaamika arvessevõtmine.

3. Perekind, 7/7

Töö perekondadega: põhielemendid mitme osalise koostöö keskkonnas protsessi kaasatud perekondade jaoks, 2/2

- Selged ja läbipaistvad protseduurid. Aruandevõimekus ja tööstandardite nähtavus. Detailsed andmekaitse- ja eraelu kaitse protseduurid.
- Juurdepääs eneseabi ja vastastikuse toetamise rühmadele.
- Mitmesugused paindlikud sekkumised, mis omistavad erinevat kaalu normatiivsele seotusele, afektiivsele seotusele ja püsivale seotusele (*Dalgaard-Nielsen 2013*).
- Mõned pered eelistavad olla ühenduses riigiametnikega, teised pigem MTÜdega, eriti muslimite MTÜdega.

4. Kogukond, 1 of 3

Pole mingit kahtlust, et igasuguseid riskirühma kuuluvate isikute (sealhulgas radikaliseerunud isikute) ühiskonda taasintegreerimisele suunatud sekkumisi on võimalik ellu viia ainult referentskogukonda kaasates – see on põhitegur nii ennetustöös kui ka taasintegreerimisele suunatud strateegiates.

Ennetustöö/taasintegreerimise võrgustikud omakorda esindavad pideva töö tulemust dialoogi, usalduse, kodanikuaktiivsuse ja kogukonda „positiivse kaasatuse” mõttes, seega neid komponente, mis saavad tingimisi vabastatud radikaliseerunud noortele suunatud sekkumistes koostööd teha. Esmane ennetustöö kujutab endast rasket ülesannet, mis on tingitud sellega seotud tegurite suurest mitmekesisusest, stigmatiseerimise ohust, vajadusest kaitsta isikuvabadusi, koostööprotseduuride määratlusest. Kuigi kõik ülalmainitud elemendid on esile tõstetud, vajavad need siiski veel selgemat kodifitseerimist.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

4. Kogukond, 2/3

Enne seda, kui hakatakse radikaliseerunud isikuid ühiskonda taasintegreerima, tuleb radikaliseerumise kohta kahtlusi või mureküsimusi, jagada nende vajadustele vastav

See hõlmab nõuandeid kohalike deradikaliseerimisvaldkonna parimate tavade kohta, inimeste abistamist äärmuslikele viitavate tunnuste märkamisel, suhete loomist tippspetsialistidega, et propageerida paremaid sekkumismeetmeid, ning üleskutseid noortele ja nende vanematele, et nad märkaksid äärmusluse ilminguid.

Teadlik ja hästi informeeritud elanikkond võib vähendada radikaliseerumise ja diskrimineerimise tõenäosust ning suurendada sotsiaalset sidusust.

Juba need põhimõtted ise pakuvad kaitset ja aitavad radikaliseerunud noori uuesti ühiskonda integreerida, samuti kaitsevad kogukonda ennast.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

4. Kogukond, 3/3

*Referentskogukonnal on VERLT-sekkumistes põhiroll. See on peamine eeldus, kui v
just nimelt kogukonna vastutusala.*

Teoreetiline eeldus kogukonna õigusemõistmise kohta rõhutab tegelikult just kuriteo põhjustatud traum
ümberpaigutamist kogukonna sees ilma selle protsessi juhtimise eemaldamiseta kogukonnast – ja ilma neiu sellest eemaldamata.

Tegelikult eeldab kogukonna õigusemõistmine kogukonna liikmete aktiivset kaasamist probleemile lahenduste otsimisse, selle asemel et
delegeerida lahenduste otsimine üksnes riigi pakutavate teenuste osutajatele.

Kogukonna idee aluseks on arusaam õigusemõistmisest kui kogukonna funktsioonist, mis kasvab välja sügavalt kogukonna enda seest, mitte
pole delegeeritud karistamisega tegelevatele ametitele.

Idee õiglusest/õigusest põhineb väärtustel, milleks on lähedus ning hajutatud – ja ühine – vastutus.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

5. Immigrantide ühendused, 1/2

Kriminaalhooldusasutused ja õigussüsteem näevad vaeva sellega, et vastata välisriikide kodanike vajadustele nii, et päriselt kuulataks ära nende vajadused ja pakutaks nende taasintegreerumiseks konkreetseid võimalusi.

On olemas pakiline vajadus **ennetus- ja sekkumisstrateegiate** järele, mis võrgustike ning immigrantide ühenduste ja kogukondade rolli tugevdamisega võtaksid sekkumiste sihtmärgiks **haavatavad isikud ja hulgiprobleemsed juhtumid**.

Islamikogukondadel, mošeedel ja neid haldavatel ühendustel on endiselt väga marginaalne roll ennetustöö ja sekkumiste õigussüsteemis hoolimata sellest, et mitte-ELi kodanike osakaal õigussüsteemis on märkimisväärne.

Tingimisi vabastamise ajal rakendatavate sekkumiste süsteem on olulisel määral kultuuriliselt homogeenne. Ühiskond seda pole. Kogukonnas olevad eri huvirühmad on suutelised toime tulema kultuurilise ja usulise mitmekesisusega kriminaalhooldussüsteemis ning tooma sellesse uusi oskusi ja võimeid.

Mööduka islami kogukonnad ilmutavad suuremat teadlikkust stsenaariumist ja paistavad vägivaldsete äärmuslaste puhul olema suutelised paremini rakendama deradikaliseerimisstrateegiaid kui kriminaalhooldussüsteemi kesksemad asutused/isikud. Enamikul juhtudel on möödukas islam valmis aitama.

Läänemaailma ja islami vastandust pole olemas: muslimikogukonnad võitlevad radikaliseerumisega seestpoolt.

Milliseid strateegiaid oleks võimalik välja töötada, et neist saaksid tõelised partnerid radikaliseerumisevastases võitluses?

5. Immigrantide ühendused, 2/2

VERLT-juhtumite eest vastutavatel sotsiaaltöötajatel on väga raske tõlgendada juba kohtusüsteemi sattunud isikute mõnevõrra ebamäärast kultuurilist ja usulist tausta. See toob kaasa

- isiku vajaduste alahindamise (nt palvetamisvajaduse teostamine ja lugupidav suhtumine religiooni ettekirjutustesse);
- noortes inimestes teravdatud tajut, et õigussüsteem on diskrimineeriv;
- sekkumisvõimaluste kasutamata jätmise, nt asjaomase kultuurilise/religioosse kogukonna taasintegreerimise protsessi aktiivselt kaasamata jätmise.

- Potentsiaalselt alahinnatud radikaliseerumise märgid

*Sotsiaaltöötajad ei tea, millele ja kus
tähelepanu pöörata*

6. Kultuurilised ja keelelised vahendajad

Vahendamine mängib otsest rolli probleemide lahendamises, lahenduste väljapakkumises, nähtuste suunamises, mitmerahvuselise ja mitmekultuurilise ühiskonna ressursside paremas kasutamises.

Kultuurilistel ja keelelistel vahendajatel on põhiroll:

- karistusmeetmete täitmise seisukohalt kasuliku, kuritegelikku süsteemi puudutava sellise teabe pakkumisel, mis on sellele isikule vajalik ja seotud nõuetega;
- vajaduste õige ja korrektse väljendamise soodustamisel;
- erinevate kultuurilisel kuuluvusel põhinevate sidemete soodustamisel ja teiste gruppide liikmete stigmatiseerimise vormide ületamisel;
- sekkumisvõrgustikuga seotud isikute vaheliste kontaktide soodustamisel (nt juhtumihaldur <-> imaan);
- taasintegreerimise protsessis toetuse pakkumisel, soodustades kontakte õiguserikkuja ja taasintegreerimise protsessi toetavate osaliste vahel ning andes teavet, et selgitada protseduure, eesmärke ja oodatavaid tulemusi;
- sekkumismeeskonna toetamisel indiviidi väljendatud mõtete/positsioonide ja käitumise dekodeerimisel ja kontekstualiseerimisel;
- meeskonna abistamisel, kui tuleb eristada normaalset käitumist (palvetamist, paastumist, koraani lugemist) radikaalsest käitumisest (mittemuslimitega suhtlemisest keeldumisest, religioonipõhistest vaenulikest hoiakutest).

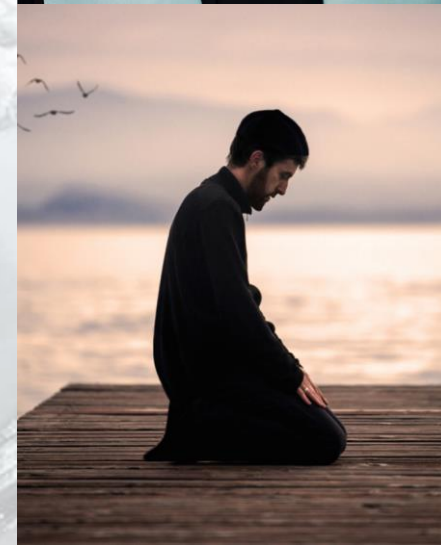
7. Imaamid, 1/3

Vägivaldset äärmuslust on esinenud kõikjal maailmas läbi kogu ajaloo ning mitmesuguste rühmituste, ajendite ja ideoloogiate sildi all.

Praegusel ajal rõhuvad isehakanud rühmitused ISIS ja Al Qaida koos oma harudega peamiselt poliitilisi ja religiooniga seotud teemasid, muutes koraanis sisalduva sõnumi oma eesmärkide saavutamise vahendiks.

Sellest vaatepunktist peetakse **neid deradikaliseerimisprogramme, mis püüavad parandada väärarvamusi islami pühakirjade, argumentide ja väärtuste kohta, paljude programmide oluliseks koostisosaks.**

Usupraktikaid on välja pakutud paljude **õiguserikkujate rehabilitatsiooni soodustajana** ja loobumise toetajana, samuti **religioosse identiteedi kujunemise soodustajana, mis võimaldaks positiivset enesekuvandit, aitaks üle saada vangistusest ja taas ühiskonda integreeruda.**

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

7. Imaamid, 2/3

Imaamid pakuvad oma kogukondadele nõustamisteenuseid mitmesugustel teemadel: alates usulistest kuni islami kultuuriliste ja normatiivsete ettekirjutustega seotud konfliktide lahendamise ja vastuvõtvast riigis kehtivate reegliteni (nt abielulahutus).

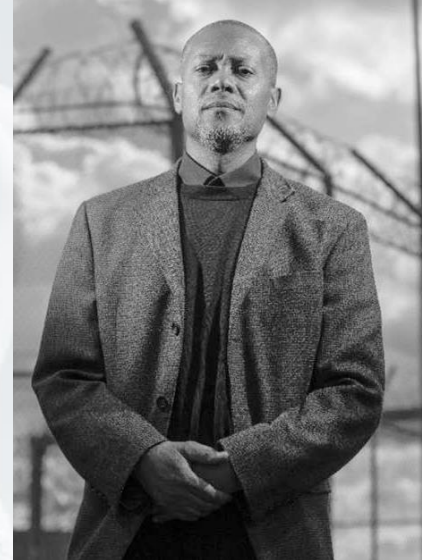
Ameerika Ühendriikides tehtud uuringust ilmnest tõesti, et muslimid tunnistavad imaame oma kogukonnas nõuandjatena, kes pakuvad lahendusi usuliste ja vaimsete murede, aga ka pere- ja sotsiaalsete probleemide ning psühhiaatriliste sümptomite korral. Tähele tuleks panna ka seda, et pärast 11. septembrit on imaamidelt üha enam hakatud abi otsima ka diskrimineerimisjuhtumite puhul.

See uuring oli esimene, milles kirjeldatakse ja kvantifitseeritakse USA muslimivaimulike mitmesugust rolli vaimse tervise teemalises nõustamises. Kuid enamasti puudub imaamidel igasugune nõustamisharidus, mis võimaldaks neil edukalt vastata oma kogukonna mitmetahulistele nõudmistele. Lisaks on muslimikogukonnad etniliselt koosseisult väga kirjud, mis osutab vaimse tervisega tegelevate professionaalide puhul vajadusele ilmutada peenetundelisust eri muslimite kultuurilise ja usulise tausta suhtes.

Abu-Ras, Gheith & Courmos, 2008)

Hispaanias kavandatakse projekti Saladino raames vangide deradikaliseerimise protsessis koostööd imaamidega. Ometi tekki pärast Kataloonia rünnakuid vajadus panna paika imaamide valimise kriteeriumid, sest rünnakute juht oli hoolimata kuritegelikust minevikust ka ise aktiivne imaam.

Itaalias tuleb imaamil vanglas töötamiseks saada siseministeriumist tunnistus, sellega tagatakse vanglates õigus usu praktiseerimisele, hoides samas ohtlikud usukuulutamise vormid kontrolli all.

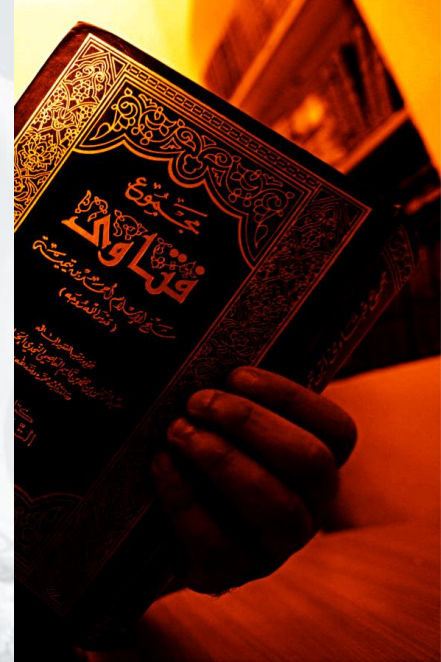
7. Imaamid, 3/3

Ühised väärtused ja eesmärgid – koos isikliku osalemisega – on peamised elemendid, väärtuslik vara, mille põhjal pakkuda alternatiivset narratiivi džihadistlikule radikaliseerumisele.

Võtmetähtsusega on islamikogukonna sotsiaalsete ja usuliste referentsisikute kaasamine, kuna vägivalladiskursuse osalisele või täielikule omaksvõtule saavad vastu astuda vaid sellised isikud, keda iseloomustab usutavus, autoriteetsus ja ehedus.

Imaamid ja ka muslimikogukonnal tervikuna kui täieõiguslikel Euroopa kodanikel on kohustus anda teada radikaliseerunud isikutest, kes tegelevad värbamise või ideoloogilise töötlemisega või teevad džihadistidega koostööd, ning nad hukka mõista. Tegelikult peavad nemad olema esimeseks kaitseliiniks alalistena moodustatud rühmituste või üksikisikute vastu, kellel on võimekus tegutseda läänes.

Tuleb kaitsta alternatiivset narratiivi ning propageerida islami usulisi ja kultuurilisi väärtusi, soodustades vastastikust dialoogi ja mõttevahetust.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

8. Politsei, 1 /3

Norra politsei julgeolekuteenistus (PST) püüdis rakendada sekkumist juba radikaliseerunud noorukite – või džihadistliku radikaliseerumise ohuga noorukite puhul, võttes aluseks mudeli, mida kasutati 2000. aastal töös paremääruslike rühmitustega. Kuid PST ei suutnud takistada noorte inimeste liitumist äärmusrühmitustega ega takistada nende Süüriasse reisimist.

Teiste tegurite seas tuleks rõhutada, et ilmselt on politseil suhtluses noorte etniliste norrakatega lihtsam saavutada mingil tasemel usaldus ja teineteisemõistmine kui suhtluses immigranditaustaga noortega, kellel sageli on politseiga kehvemad suhted, vähem usaldust ja tihedamad sidemed sotsiaalsete institutsioonidega.

Seega on mõnel kogukonna elemendil paremad eeldused nende meetmetega edu saavutada, eriti kehtib see väikeses kogukonnas lugupeetud vanemate inimeste ja usujuhtide korral või ka inimeste puhul, kelle enda minevik on seotud äärmuslusega (endised radikaalid).

Seega peaks politsei roll kogukonna kontekstis lähtuma vajadusest luua usaldusväärsed sidemed kogukonnaga ning selle tegevus peaks olema suunatud:

- kogukondade ja nende eripärade tundmisele, teise kultuuri tunnetamise arendamisele;
- inimõiguste tundmisele ja sellealaste teadmiste levitamisele;
- lõimumisse suuremate kogukondade kaasamisele, vihakuritegude, diskrimineerimise ning rassilise või etnilise sõelumise vastu astumisele.

(RAN ,2016; Bjørge, T., & Gjelsvik, I. M. ,2015)

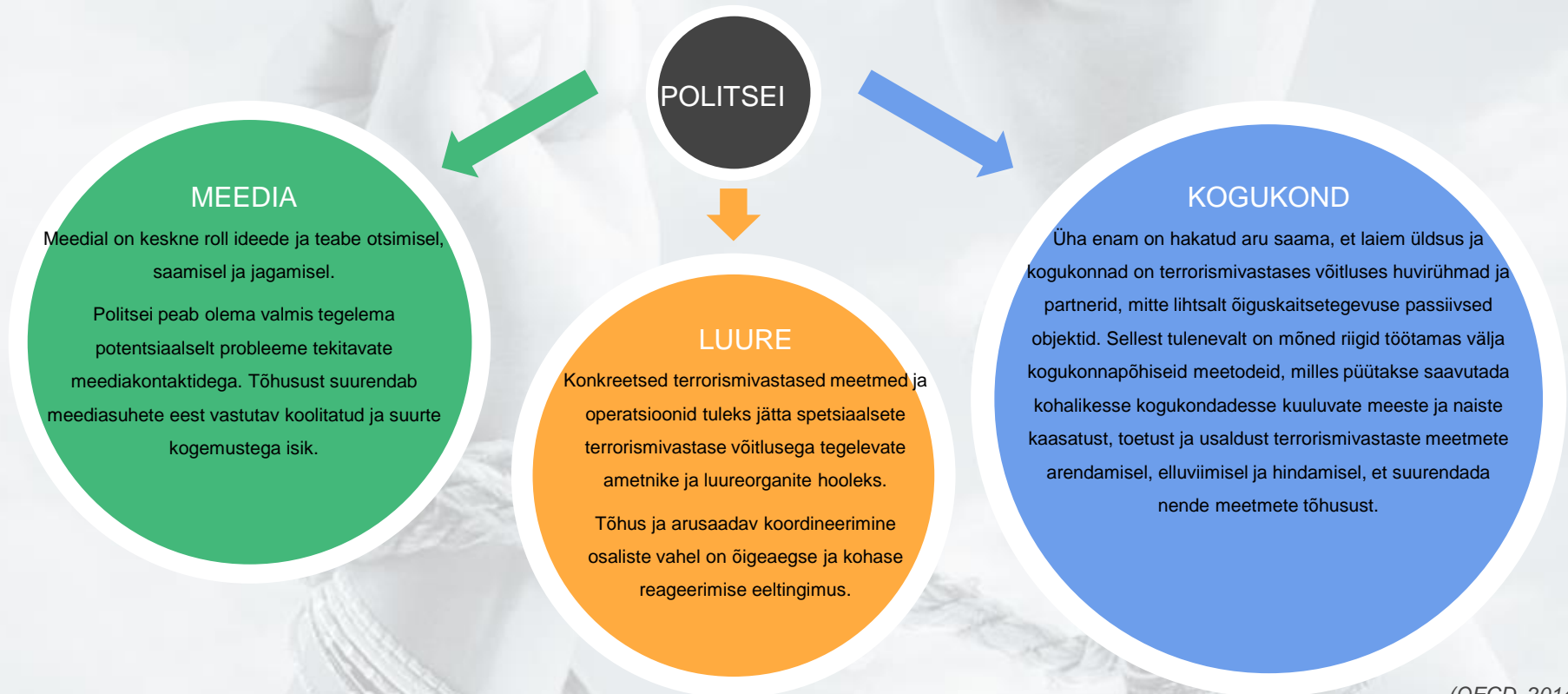
8. Politsei, 2/3

Politsei jaoks on terrorismi eest laiema avalikkuse kaitsmisest saanud peamine ja katsumusterohke ülesanne, mis on väga suure tähelepanu all. Riikidel on kohustus ühelt poolt vältida terrorismi, et kaitsta inimõigusi, ja teiselt poolt järgida inimõigusi, kui võideldakse terrorismi vastu. Kuna terrorismivastases võitluses on politseil keskne roll, siis on eriti oluline, et politseid oleks võimalik nende tegude eest vastutusele võtta, et oleks tagatud õiguspärasus, konfidentsiaalsus ja laiema üldsuse toetus.

Tavapärasel korrakaitse ja luuretegevusel põhinevat terrorismivastast tööd peab täiendama ennetav tegevus, et oleks pööratud tähelepanu ka tingimustele, mis võivad kaasa tuua terrorismi levimise, ja et katkestataks terroristlik radikaliseerumine ja värbamistegevus. Terrorismivastane võitlus, eriti võitlus terrorismi viia võiva vägivaldse äärmusluse ja radikaliseerumisega, vajab mitme osalise kaasamist ning seetõttu erinevate avaliku võimu esindajate koordineeritud tegutsemist, et see ulatuks kaugemale julgeolekuametitest ja kriminaalõiguse valdkonnast, millest kummalgi on oma kindel pädevus. Ühiskonna kui terviku toetus on terrorismivastase võitluse edukuse seisukohalt ülioluline.

Kui tahetakse edukalt terrorismi vastu võidelda, peab riik püüdma toetada kodanikuühiskonda, meediat, erasektorit ja ettevõtjaid. Seega on võitlus terrorismi vastu ühine vastutus ning vajab politsei, teiste avaliku võimu esindajate ja ühiskonna liikmete ühist panustamist ning koostööd.

9. Ohvrid

Oluline on meeles pidada, et enamikul juhtudel on noorte kurjategijate taasintegreerimise kontekstiks see paik, kus asub tema kuritegude ohver/ohvrid.

Eriti terrorismiga seotud kuritegudes hõlmab teise ja kolmanda astme ohvrite ring suurt osa kogukonnast ning sisaldab ka avaliku korra ja sotsiaalse harmoonia rikkumist, ning peamine katsumus on agressori tõrjumine kogukonnast ja võimalikest suhetest seaduserikkuja(te) tekitatud kahjude tõttu.

Mitmel juhul tuleb ohvrite hulka arvata ka seaduserikkuja perekond, ja mitte ainult pereliikme kaotuse või vangistuse tõttu, vaid ka kogukonnapoolse sotsiaalse tõrjumise hirmu tõttu.

Mis puudutab otseseid ohvreid, siis eelkõige terroristlikes kuritegudes kasutavad terroristid neid sellise sõnumi loomiseks, millega ühiskonda psühholoogiliselt mõjutada, luues hirmu ja ärevuse õhkkonna. Kuid ohvreid on vaja võimendada ning aidata neil muuta oma kaotused ja kannatused vägivaldse äärmusluse ennetamisele suunatud konstruktiivseks jõuks, pakkudes neile foorumeid ja ruume, et nad saaksid oma kogemusi jagada. Seega võivad vägivaldsete tegude ohvrite tunnistused olla kasulik abivahend deradikaliseerimises, näidates äärmusluse inimlikke tagajärgi. Nende kogemused kahandavad isehakanud võitlejate elustiili prestiiži, rõhutades kõige vähem vastuvõetavaid aspekte, mida vägivaldne narratiiv üritab varjata. Ellujäänud esindavad vägivaldse äärmusluse inimlikke tagajärgi, eitades seda kangelase staatust, mida ekstremistlik retoorika seaduserikkujatele omistab.

10. Endised radikaalid, 1/2

Need on endised võitlejad ja/või radikaalsete rühmituste endised liikmed, kes mitmesugustel põhjustel enam neisse rühmitustesse ei kuulu. Endiste radikaalide lisamist mitme osalise koostööl põhinevatesse meeskondadesse on kasutatud mitmes projektis (näiteks AVE (*Against Violent Extremism*) võrgustikus). Kuigi sellega kaasnevad eetilised ja õiguslikud probleemid, annab nende kaasamine põhjalikud teadmised mitmete radikaalsete rühmituste meetoditest, strateegiatest ja väljaõppest, samuti on neil enamasti radikaliseerunud noortega ideoloogilises ja kultuurilises plaanis palju ühist.

Nende kaasamisega seotud ohtude minimeerimiseks – olemaks kindel, et nad on selleks valmis ja oma radikaalse mineviku täielikult selja taha jätnud – tuleb astuda samme turvalisuse tagamiseks. Asi ei ole mitte skeptilises suhtumises indiviidi võimesse muutuda, pigem vajaduses tagada nende püsiv osalemine radikaliseerunud noorte taasintegreerimises.

Osas projektides rakendatakse järelevalvet ja aruandlust, kontrole ja hindamisi, samuti pakutakse psühholoogilist tuge ning professionaalide pidevat sihitud koolitust.

Tuleb juhtida tähelepanu ka sellele, et kuigi selline praktika on soovitatav ja positiivne, puudub paljudes riikides seadusandlik ja poliitiline raamistik selliste koolitajate kaasamiseks ning ollakse valmis neid nende kuritegude eest vaid karistama. Paljud endised radikaalid just nagu peaksid oma elu ümber kujundama, aga nad teavad, et nende minevik võib neid mõjutada kogu nende edaspidise elu.

Lahtiütlus: Banksy teost „Rage, flower thrower” kasutatakse siin vaid sümboliseerimaks endiste radikaalide positiivset arengut seaduserikkujast ühiskonna täieõiguslikuks liikmeks. Iisraeli-Palestiina konfliktiga pole see mitte kuidagi seotud.

10. Endised radikaalid, 2/2

FIT on oluline hinnangu andmisel sellele, kuidas koolitajad soovivad osaleda, ja millisel tasemel nähtaval olemise juures nad end mugavalt tunnevad, et nad tunneksid end selles kaasatuses turvaliselt. Sõltuvalt nende rollist mitme osalise koostööl põhinevas meeskonnas, näiteks aktiivse osalejana töös noorega või osalisena nõunike kogus, võib neil olla erinev kvalifikatsioon ja haridustase.

Kuna koolitajad on olnud samas olukorras nagu nende sihtauditoorium, siis suurendab see nende usaldusvärsust ja legitiimsust radikaliseerumise ja vägivaldse äärmuslusega seotud delikaatsete teemade käsitlemisel, samuti võivad nad toimida rollimudelitena demonstreerimaks, et teistsugused elamise ja ühiskonnas osalemise viisid on võimalikud, aga ka radikaalsete ideoloogiate diskursuste lammutajatena, näiteks mingeid religioosseid tekste selgitades.

Koolitajad võivad aidata mitme osalise koostööl põhinevatel meeskondadel mõista neid norme, mehhanisme, harjumusi ja keskkonda, milles toimub radikaliseerumine, eriti siis, kui kõne all on varasemad ideoloogiad ja nende taustad. Samuti võivad nad anda nõu sekkumise ja poliitika kujundamisel, sest nad teavad, kuidas radikaliseerunud noored võivad mingeid tegevusi või meetmeid vastu võtta.

Kuna äärmusliikumistest ja nendega seotud tegevusest eemaldumine on tõeliselt raske ja võib mõnikord olla ohtlik, peaks koolitajaid selle eest tunnustama ja toetama. Endiste radikaalide tunnistusi kui kogemusi elust enesest on hakatud kasutama mõjusa abivahendina.

Disclaimer: Banksy's "Rage, flower thrower" is here used merely to symbolise the positive evolutions of "formers", from offenders to full-fledged community members. It has no reference whatsoever to the Israeli - Palestinian conflict.

11. Koolid, 1/4

Nagu juba öeldud, näitab selliste radikaliseerunud isikute elukäik, kes reisivad võõrvõitlejatena (isikutena, kes pole sündinud ja kasvanud muslimitena) džihadistlike rühmitustega võitlema, paljudel juhtudel, et tegemist on inimestega, kes pole olnud suutelised oma eluga hakkama saama, kellel läks koolis halvasti ja kes pole tööturule jõudnud.

Niisugune kirjeldus paistab esinevat radikaliseerunud noorte elulugudes üha sagedamini, nii nende noorte puhul, kellel on muslimitaust, kui ka neil, kellel seda pole.

Koolidel on keskne roll tagamaks, et noored inimesed oleks ühiskonnaellu kaasatud – sõltumata nende sotsiaal-majanduslikust, usulisest või etnilisest taustast.

Haridusel on põhiroll ELi ühiste väärtuste propageerimisel ning kultuuride dialoogi, teineteisemõistmise ja sotsiaalse sidususe soodustamisel.

11. Koolid, 2/4

Esimene haridussfääris radikaliseerumise vältimisele suunatud programm oli PREVENT Suurbritannias. Selle eesmärk oli reageerida terrorismi ideoloogilistele väljakutsetele, tagada see, et inimesed radikaliseerumisprotsessi ei algata, ja teha tööd nende sektorite ja institutsioonidega, kus esineb oht radikaliseerumiseks (Prevent Strategy, 2011). Kuid palju on kritiseeritud ebaproportsionaalset mõju, mida selle programmi rakendamine on muslimikogukonnale avaldanud.

*Üle 75% uuritustest olid olnud kahtlusalused seoses
islamiäärmuslusega
(Suurbritannia rahvastikust on muslimeid alla 5%).*

*Nt 2016. aastal oli Rahmaan Mohammadi (17aastane) politseiuurimise all, kui tema õpetajad temast politseile teatasid, sest ta oli avaldanud arvamust Palestiina konflikti kohta ja oli soovinud korraldada korjandust Iisraeli okupatsiooni all kannatavate palestiinlaste toetuseks. Vaata:
<https://www.youtube.com/watch?v=UrZBFCYUMsU>*

2016. aastal sai Kataloonias alguse islamistliku radikaliseerumise märkamise protseduur *PRODERAI*, mis on mõeldud hariduskogukonnale. PREVENT-programmist innustatuna on ka selle programmi peamised eesmärgid võimalike radikaliseerumisprotsesside ennetamine, märkamine ja sekkumine hariduskeskustes. Seetõttu anti koolide direktoritele ja õpetajatele koolitust ning mõned indikaatorid. Kuid seda programmi on kritiseeritud selle tõttu, et politsei funktsioonid on antud üle õpetajatele ilma programmi loomisse muslimikogukonda kaasamata, samuti soodustatakse teismeliste kriminaliseerimist ja noorte inimeste stigmatiseerimist islamiusku olemise alusel, millele kahtlustamine keskendub.

11. Koolid, 3/4

Riskifaktorid

- Õpetajate napp koolitus mitmekultuurilise hariduse ja vägivaldse äärmusluse alal.
- Islamiusu ja -kultuuri liiga vähene tundmine.
- Muslimitaustaga õpilaste stigmatiseerimine (mittediskrimineerimise põhimõtte rikkumine).
- Madalad sihid ja õpetajatepoolne heidutamine, mille aluseks on õpilaste etnilisest või kultuurilisest taustast lähtuvad eelarvamused ja stereotüübid.
- Kahtlustamisel ja umbusul põhinev suhe õpetajate ja õpilaste vahel (mõjutab õpilaste õigust mõtte- ja väljendusvabadusele).
- Mõnes koolis kasutatavate tekstide etnotsentristlikkus.
- Segregatsiooni ebasoodne mõju laste haridusele ja väljavaadetele.

11. Koolid, 4/4

Parimad tavad

- Mitmekultuuriline ja kaasav haridus.
- Üha suurema etnilise mitmekesisusega koolid.
- Õpetajate koolitamine mitmekultuurilise hariduse praktikate alal.
- Igat liiki vägivaldse äärmusluse, sealhulgas islamiäärmusluse vastu suunatud programmide kasutamine.
- Poliitilise olukorra pidev jälgimine, et soodustada poliitilist debatti ja õpilaste kriitilist meelelaadi, mis võimaldab neil tunda ära vägivaldseid ekstremistlikke sõnumeid nii elulistest situatsioonides kui ka internetis.
- Õpetajate dialoogiks valmisoleku tagamine, kui asi puudutab läbirääkimisi isiklike väärtuste teemadel ja äärmuslike positsioonide arutamist.
- Vastunarratiivi kujundamine, et lammutada usulisel ja poliitilisel ideoloogial põhinevat radikaalset mõtlemist.
- Õpilaste julgustamine kaasavale ja lugupidavale suhtumisele eri uskude suhtes, soodustades õpilastevahelist mõttevahetust.
- Soodustada dialoogi perekondade ja kooli vahel, et noorte inimeste spetsiifilisi vajadusi oleks võimalik paremini arvesse võtta.

12. Vaimne tervis, 1/2

Psühhiaatria ja lastepsühhiaatria

Tervishoiusüsteemi, eriti vaimse tervise olulisus vabades tingimustes noorte inimeste ühiskonda taasintegreerumise jälgimisel on seotud inimese psühholoogilise stabiilsuse tagamisega.

Taasintegreerumise protsess on tihedalt täis emotsioone ja uusi olukordi, mis võivad panna isiku proovile uue olukorraga kohanemisel.

Eriti just kinnipidamisasutuses viibinud noored seisavad silmitsi uue katsumusega: kuidas tulla toime ühiskonnaga, mille reeglid on teistsugused kui vanglas?

Psühhiaatriline toetus võib olla ülioluline võõrvõitlejate tagasipöördumise puhul, kui neil esineb psühholoogilisi probleeme, mida on võimalik suunata ja millest üle aidata, vältides või kahandades võimalust, et neil kujuneb välja posttraumaatiline stress.

12. Vaimne tervis, 2/2

Psühholoogide ja psühhiaatrite roll mitme osalise koostööl põhinevates meeskondades

Hinnata – psühholoogi vaatenurgast – käitumismustreid, mida vaatluse all olev isik järgib, ning tuvastada nartsissistlikke isiksusehäireid, depressiooni eri vorme, sotsiaalset isoleeritust ja muid tingimusi, mida seostatakse valiku langetamisega radikaliseerumise kasuks.

Hinnata seksumisprogrammide asjakohasust nimetatud isiksusehäirete seisukohalt.

Koostada psühhiaatrilisi ja kriminoloogilisi ohuhinnanguid isiku vägivaldse käitumise / vägivaldse tegevusse astumise võimalikkuse kohta, eriti siis, kui isiku puhul oleks alternatiivne meede kinnipidamine.

Hinnata pereliikmete ja teiste referentsisikute deradikaliseerimisprogrammidesse antavat võimalikku panust, lähtudes nende suhete liigist ja kvaliteedist, mis uurimisalusel nendega on.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

Kompensatsioonimenetlus

MITMEOSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEVA MEETODI JAKS, VABATAHTLIKULT RAKENDATAV KOOLIDES,
VANGLATES JA TINGIMISI VABASTAMISE KORRAL (AUTOR: MICHAEL KIEFER)

Nõuded

- **Ühine arusaam** ennetustööst/sekkumisest
- Ennetustöö/sekkumise **selgelt määratletud eesmärgid**
- Selgelt piiritletud **sihtrühm**
- **Kokkulepitud** radikaliseerumise **indikaatorid**
- Toimiv **juhtimine/koordineerimine**
- Toimijate piisav **kvalifikatsioon**
- **Kõigi oluliste toimijate** osalemine
- Meeskonna struktuur, mis võimaldab **mõttevahetust ja nõustamist**
- Välitöödel põhinev **tegutsemisstrateegia**.

MITMEOSALISEL KOOSTÖÖL PÕHINEV MEETOD TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

7 MEETMETEGA JÄTKAMINE

- Sekkumiste oleku ja menetluse kriitiline arutelu (järelevalve, kolleegide nõustamine)
- Vajaduse korral lisarollide kaasamine

1

SIGNAALID JA ESMANE UURIMISTÖÖ

- Vaadata üle tuvastatud indikaatorid
- Kutsuda kohale kompensatsioonimenetluse meeskond

2

KOMPENSATSIOONIMENETL USE MEESKOND

- Juhtumi kirjeldus
- Informeerituse hetkeseis
- Võimaluste ja partnerite leidmine
- Edasiste sammude otsustamine

6 MEETMETE ÜLEVAATAMINE **Kompensatsioonimenetlus – Tsükkel**

- Sekkumisprotsesside vaheseisu arutamine
- Vajaduse korral ümberpööramine

3

PÕHJALIK UURIMISTÖÖ

- Tausta valgustamine jutuajamistes mõjutatud isiku, tema perekonna, sotsiaalse keskkonnaga
- Aruanne kompensatsioonimenetluse meeskonnale

5

HINDAMINE JA JÄRELDUSTE TEGEMINE

- Vajalike partnerite ja võrgustike hankimine
- Tugeva „meie” loomine – liitlassuhe professionaalide, vanemate ja kõigi kaasatud partneritega
- Sekkumisstrateegia väljakuulutamine ja elluviimine

4

MEEDKONNA OTSUS MEETMETE KOHTA

- Selge faktide deklareerimine
- Võimalikud meetmed
- Kõigi võimalike meetmete kriitiline kaalumine
- Meetmete äraotsustamine (sekkumiste kulg: psühholoogiline, sotsiaal-hariduslik, usuline jne)
- Meeskonnaliikmete määramine

KOKKUVÕTE

Mitmeosalisel koostööl põhinev meetod
TINGIMISI VABASTATUD ISIKU DERADIKALISEERIMINE

KOKKUVÕTE

STSENAARIUMID: VANGLA JA JA TINGIMISI VABASTAMINE

KUIDAS ON VÕIMALIK KASUTADA TINGIMISI VABASTAMISE AJAL MITME OSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEVAID VÄLJUMISSTRATEEGIAID?

Mitmeosalise koostööl põhinevaid väljumisstrateegiaid on tingimisi vabastamise ajal võimalik kasutada nii suundumisel vanglast/kinnipidamiselt kogukonda kui ka nende isikute puhul, kellele on määratud ainult ühiskondlikult kasulik töö.

MILLINE ON MITME OSALISE KOOSTÖÖL PÕHINEVA PAINDLIKU MEETODI LISAVÄÄRTUS TINGIMISI VABASTAMISELE TUGINEVATE SEKKUMISTE KORRAL?

Mitmeosalise koostööl põhineva meetodi paindlikkus võimaldab kriminaalhooldajal moodustada konkreetse isiku vajadusi arvestavaid meeskondi professionaalidest ja kogukonna liikmetest, et tegeleda parimal võimalikul viisil nooruki vajadustega ning tagada tema sidemete katkestamine ja taasintegreerimine ühiskonda.

MILLISED ON EDU SAAVUTAMISE PEAMISED RASKUSED, KUI TÖÖTATAKSE TINGIMISI VABASTATUD RADIKALISEERUNUD ISIKUTEGA?

Terrorismiga seotud kuritegudes süüdi mõistetud isikute lühikesed karistused, suurenenud risk radikaalsete rühmitustega kokkupuutumisel ja märkimisväärne mitmekesisus (vanuse, tausta ja sotsiaalse konteksti mõttes) muudavad tingimisi vabastatud radikaliseerunud isikutega töötamise keerulisemaks.

MILLINE OSA VÕIB TINGIMISI VABASTAMISEL OLLA SIDEMETE KATKESTAMISE JA DERADIKALISEERIMISE JUURES?

Tingimisi vabastamine pakub ainulaadset võimalust töötada radikaliseerunud noortega olukorras, mis toetab ühiskonda taasintegreerimist, kasutades selleks inimsuhete väge kogukonnavõrgustike, perekondade, sõprade, mentorite (endiste radikaalide) kaudu ja võimestades inimest.

ALLALAADITAVAD

MATERJALID + KIRJANDUS

a cross-section, non exhaustive set of documents
to learn more on topics dealt with in this unit

ETHICAL DERADICALISATION DOCUMENTS AND PAPERS: PAPERS

- ABU-RAS, W., GHEITH, A., & COURNOIS, F. (2008). THE IMAM'S ROLE IN MENTAL HEALTH PROMOTION: A STUDY AT 22 MOSQUES IN NEW YORK CITY'S MUSLIM COMMUNITY
Journal of Muslim Mental Health, 3(2), 155-176.
- BORUM, R., (2000). ASSESSING VIOLENCE RISK AMONG YOUTH
Mental Health Law & Policy Faculty Publications. Paper 551.
- BORUM, R. (2014), PSYCHOLOGICAL VULNERABILITIES AND PROPENSITIES FOR INVOLVEMENT IN VIOLENT EXTREMISM
Behavior Science Law, 32. 286–305. doi:10.1002/bsl.2110
- BOSE, N., & BHATTI, F. (1997). CARE AND REHABILITATION OF PRISONERS IN THE MUSLIM COMMUNITY IN BRITAIN
Journal Of Muslim Minority Affairs, 17(1), 183.
- BJØRGO, T., & GJELSVIK, I. M. (2015). FORSKNING PÅ FOREBYGGING AV RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME: EN KUNNSKAPSSTATUS
(Norwegian research on the prevention of radicalisation and violent extremism: A status of knowledge)
- DEAN, C (2016) ADDRESSING VIOLENT EXTREMISM IN PRISONS AND PROBATION: PRINCIPLES FOR EFFECTIVE PROGRAMS AND INTERVENTIONS
Global Center for Cooperative Security, Policy Brief. Politihøgskolen Report

ETHICAL DERADICALISATION DOCUMENTS AND PAPERS: PAPERS

DOOSJE, B., MOGHADDAM, F., KRUGLANSKI, A., DE WOLF, A., MANN, L., & FEDDES, A. (2016). TERRORISM, RadicalisATIOn AND DE-RadicalisATIOn
Current Opinion In Psychology, 11 (Intergroup relations), 79-84. doi:10.1016/j.copsyc.2016.06.008

BUILDING ON THE GCTF'S ROME MEMORANDUM: ADDITIONAL GUIDANCE ON THE ROLE OF PSYCHOLOGISTS/PSYCHOLOGY IN REHABILITATION AND REINTEGRATION PROGRAMS
Global Counter Terrorism Forum and United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (2013)

HORGAN, J. (2009), WALKING AWAY FROM TERRORISM: ACCOUNTS OF DISENGAGEMENT FROM RADICAL AND EXTREMIST MOVEMENTS
London: Routledge

HORGAN J. AND K. BRADDOCK. (2010). REHABILITATING THE TERRORISTS?: CHALLENGES IN ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF DE-RadicalisATIOn PROGRAMMES
Terrorism and Political Violence, 22

OFFICE FOR DEMOCRATIC INSTITUTIONS AND HUMAN RIGHTS - ODIHR (2012) YOUTH ENGAGEMENT TO COUNTER VIOLENT EXTREMISM AND RadicalisATIOn THAT LEAD TO TERRORISM
Report on Findings and Recommendations, Joint OSCE Secretariat – OSCE ODIHR Expert Roundtable, Vienna, 23-24 October 2012

ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE – OSCE (2014). PREVENTING TERRORISM AND COUNTERING VIOLENT EXTREMISM AND RadicalisATIOn THAT LEAD TO TERRORISM:A COMMUNITY-POLICING APPROACH
Vienna

ETHICAL DERADICALISATION DOCUMENTS AND PAPERS: PAPERS

- RadicalisATIOn AWARENESS NETWORK (2014) PREVENTING RadicalisATIOn TO TERRORISM AND VIOLENT EXTREMISM: STRENGTHENING THE EU'S RESPONSE
RAN Collection- Approaches, lessons learned and practices
- RadicalisATIOn AWARENESS NETWORK (2016A) DEALING WITH RadicalisATIOn IN A PRISON AND PROBATION CONTEXT
RAN Prisons and Probation–practitioners working paper, p3.
- RadicalisATIOn AWARENESS NETWORK (2016B) APPROACHES TO VIOLENT EXTREMIST OFFENDERS AND COUNTERING RadicalisATIOn IN PRISONS AND PROBATION
Practitioners working paper, p3
- RadicalisATIOn AWARENESS NETWORK (2016C) EXIT PROGRAMMES AND INTERVENTIONS IN PRISON AND PROBATION
Ex post paper 14th -15th June 2016, Berlin
- RadicalisATIOn AWARENESS NETWORK (2017) PREVENTING RadicalisATIOn TO TERRORISM AND VIOLENT EXTREMISM - APPROACHES AND PRACTICES
- HORGAN, J. (2010). DERadicalisATIOn OR DISENGAGEMENT?. PERSPECTIVES ON TERRORISM, 2(4)
Retrieved from <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/32>

EUROPEAN COMMISSION
DIRECTORATE-GENERAL MIGRATION AND HOME AFFAIRS

MATES

MULTI AGENCY TRAINING EXIT STRATEGIES FOR THE Radicalised YOUTH

A MULTIAGENCY APPROACH

TOOLKIT FOR A MULTIDISCIPLINARY APPROACH

Coordinated Strategies for Disengagement during Probation

9 May, 2018

